

Descentralizarea în Franța: o restructurare progresivă a puterilor locale

Angela POPOVICI,
doctor în istorie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

Corneliu POPOVICI,
doctor în filozofie, conferențiar universitar,
Institutul de Relații Internaționale din Moldova

RÉSUMÉ

L'expérience des réformes précédentes, les débats récents sur l'impact fiscal de la réforme de décentralization ou sur la place définitive de l'État dans la nouvelle organisation des pouvoirs locaux montrent toutefois que la décentralization est « un art tout d'exécution » qui doit démontrer, dans la pratique des nouveaux instruments juridiques et dans l'exercice des compétences locales, qu'un équilibre stable a pu être trouvé entre une tradition institutionnelle encore vive, une attente sociale qui se réfère souvent à l'État et les besoins d'une démocratie moderne.

De la începutul anului 2003, Franța este angajată într-o amplă reformă de descentralizare. Dincolo de o simplă redistribuire a competențelor între autoritățile centrale și locale, scopul este de a transforma descentralizarea într-o pârghie puternică pentru a demara o reformă ireversibilă a administrației publice, considerată cu atât mai necesară cu cât încercările anterioare în această direcție au avut rezultate dezamăgitoare. Descentralizarea este astăzi percepută ca un proces politic pentru a remodela organizarea puterilor și a îmbunătăți eficiența acțiunii publice. Această ambiție a condus guvernul la reforma Constituției din 2002, pentru a conferi un caracter permanent principiilor reformei și diverselor sale extensiuni.

Până la începutul anului 1990, Franța a fost o țară organizată, în esență, în jurul unui stat centralizat, autoritățile locale fiind plasate sub supravegherea și controlul direct al acestuia. Începuturile unei reale dorințe de descentralizare prin transferul de competențe către autoritățile care nu sunt

dependente de stat apar în discursul generalului Charles de Gaulle la Lyon, în 1968 („efortul secular de centralizare nu mai este necesar acum”), dar eșecul referendumului privind regionalizarea în 1969 marchează o oprire bruscă și a fost nevoie de legile din martie 1982 și ianuarie-iulie 1983 pentru ca autoritățile locale (municipalități, departamente și regiuni) să se afirme definitiv ca actori instituționali. Întregul proces legislativ inițiat la acel moment a schimbat profund distribuția competențelor între autoritățile de stat și cele locale, chiar dacă nu a fost pusă în discuție organizarea nivelurilor de administrare. Reforma lansată în 2002 își propune să tragă învățăminte din aceste dispoziții, aprofundând autonomia locală.

În Franța, spre deosebire de multe alte țări europene, construcția națională a fost opera statului, încă înainte de Revoluția Franceză. Această caracteristică politică și istorică a marcat în mod sensibil arhitectura instituțiilor, în special în relația dintre structurile de stat centrale și autoritățile locale.

Baza politică și juridică a descentralizării rezultă din faptul că statul unitar este liber să organizeze prin lege transferul sau delegarea unei părți a atribuțiilor sale către autoritățile locale. Din secolul al XIX-lea diverse legi au organizat structura administrativă a Franței. Ele au rămas, în esență, neschimbate până la reforma de descentralizare din 1982-1983, când a fost pusă în aplicare o nouă organizare a sistemului local, în care ponderea statului a rămas totuși importantă.

Constituția franceză din 1958 recunoaște trei niveluri de comunități: comunele, departamentele, regiunile. Deși nu reprezintă o autoritate locală, organizațiile intercomunale se dezvoltă rapid. În Franța comuna are o dimensiune identitară puternică, care se explică prin trei motive:

- vechimea apariției, majoritatea comunelor datând din Evul Mediu, uneori chiar din epoca romană sau preromană;
- numărul: 44.000 de comune în 1789, 37.692 - în 1962 și 36.679 - în 2002, aproximativ 500.000 de așezări locale;
- dimensiunile reduse: 90% din municipii au mai puțin de 2000 de locuitori, 69% - mai puțin de 700, 2% au mai mult de 10.000 și doar cinci comune au peste 300.000 de locuitori.

Legea municipală din 1884 preciza deja că „consiliul local soluționează prin deliberări problemele comunei”. Această clauză generală de competență a fost precizată prin legea din 7 ianuarie 1983, care trece în revistă o serie de domenii specifice de competență: urbanism, asistență socială, învățământ primar.

Potrivit noii legi, Consiliul Municipal este ales pentru șase ani prin scrutin majoritar plurinominal în două runde în municipiile mici (mai puțin de 3500 de locuitori). În orașele cu peste 3500 de locuitori alegerea se face prin vot majoritar în două runde. Primarul este ales de Consiliul Municipal. Având în același timp un consiliu ales și un primar, unele orașe mari (Paris, Lyon și Marseille) sunt conduse de o organizație ba-

zată în special pe arondismente, în fruntea cărora sunt plasați primari cu competențe limitate.

Structura teritorială a Franței este adesea descrisă ca atipică în comparație cu cea a altor mari țări din Europa. Analiza comparativă arată că principala diferență este numărul de comune: Franța reunește jumătate din comunele europene. Situația este însă relativ omogenă în ceea ce privește nivelurile intermediare. Alți factori arată diferențe semnificative în ceea ce privește relațiile dintre comunități (Franța menține principiul lipsei de supraveghere a unei comunități asupra alteia) și distribuirea resurselor și a competențelor: astfel, regiunile franceze au mai puține competențe și resurse decât în alte țări europene, inclusiv cele cum ar fi Italia, nu sunt organizate pe baze federale.

Dezvoltarea intercomunalității cu fiscalitate proprie confirmă o tendință înregistrată de la punerea în aplicare a Legii din 12 iulie 1999 privind consolidarea și simplificarea cooperării intercomunale. Numărul de comune consolidate era de circa 30.000 la începutul anului 2003. Instituțiile publice de cooperare intercomunală cu fiscalitate proprie reprezintă circa 49 de milioane de locuitori.

Deși colectivităților teritoriale li se recunoaște faptul că sunt mai apropiate de cetățeni în raport cu preocupările acestora, iar întreprinderile private sunt considerate mult mai dinamice, sectorul public național continuă să exercite o mare putere de atracție. Procesul de descentralizare este totuși în derulare, chiar dacă se izbește de greutățile istorice cu o împărțire administrativ-teritorială arhaică și neadaptată, dar care cunoaște o accelerare rapidă de la marea reformă din 1982.

Adesea prezentată ca omologul descentralizării, deconcentrarea constă în a delega reprezentanților statului în teritoriu a funcțiilor sau puterilor până atunci exercitate la nivelurile centrale ale statului. Legea din 6 februarie 1992 privind administrarea teritorială a Republicii a consacrat reînnoirea acestei orientări care s-a făcut în mare

măsură în favoarea prefectilor. Din 1983, timp de două decenii, comunitățile locale au implementat în mod activ competențele care le-au fost transferate de „primul val” de descentralizare. Dincolo de funcțiile lor tradiționale (domeniul public, sprijinul pentru proiectele locale) administrațiile locale s-au pomenit cu atribuții extinse grație transferului de competențe prin Legile din 7 ianuarie și 22 iulie 1983. Aceste transferuri au fost operate prin blocuri de competențe (misiuni în cadrul aceluiași domeniu tematic), însoțite de alocări bugetare echivalente cu cheltuielile făcute anterior de stat și transfer de personal sau servicii deconcentrate ale statului.

Comuna are atribuții în domeniul planificării urbane, unele facilități locale etc. Acțiunile de asistență socială, dezvoltare rurală, transport școlar, construcții și întreținerea colegiilor și porturilor maritime (în afara porturilor de interes național) au fost încredințate departamentului.

Regiunea are ca misiune de a facilita dezvoltarea economică prin intermediul atribuțiilor sale de dezvoltare urbană, de sprijinire a afacerilor și formare profesională. Ea este, de asemenea, responsabilă de construirea și întreținerea școlilor și gestionarea porturilor fluviale. Din 1997 regiunii i-a fost delegat și managementul transporturilor feroviare regionale. Din 2002 regiunea poate fi, de asemenea, autoritate care concesiunează aeroporturi (în afara celor mai importante). În cele din urmă, comunitățile pot acorda ajutoare înreprinderilor, respectând regulile concurenței.

În noile condiții autoritățile locale au devenit actori economici majori. Având în vedere fondurile mobilizate, bugetele comunităților locale în 2003 au reprezentat o masă echivalentă cu jumătate din bugetul de stat. Prin competențele care au revenit comunităților, descentralizarea a crescut foarte mult ponderea economică a intervențiilor locale. Cheltuielile de funcționare direct legate de noile atribuții (acțiune socială, formare, educație) au con-

dus din 1982 la o creștere cu 40 % a bugetului regiunilor și o creștere de 182% și 111%, respective, pentru municipalități și departamente.

Resursele autorităților locale se compun din subvențiile de stat și impozitele locale. Fiecare dintre aceste surse de finanțare reprezintă aproximativ 45% din total, restul fiind împrumuturile, tarificarea prestațiilor directe și veniturile domeniului public. Problema autonomiei resurselor locale se pune datorită ponderii subvențiilor guvernamentale. Ele reprezintă o creștere serioasă comparativ cu 1998. În plus, a crescut și contribuția statului la impozitul pe venit primit de autoritățile locale. Astfel, statul este primul contribuabil local prin compensarea pentru eliminarea taxelor locale.

Având în vedere această evoluție, ponderea impozitelor directe în resursele locale (cu excepția împrumuturilor) a avut tendința să scadă și a ajuns în prezent la 36% pentru regiuni, 43% - pentru departamente și 48% - pentru municipalități.

Pentru a permite autorităților locale de a dispune de resurse umane adaptate la noile lor misiuni, Legea din 26 iulie 1984 a creat funcția publică teritorială cu statut specific, distinct de cel al funcționarilor publici. Potrivit principiului liberei administrări a colectivităților locale, acestea decid înființarea sau suprimarea locurilor de muncă și selectarea angajaților respectând normele accesului prin concurs și recrutării prin contract. Funcția publică teritorială numără circa 1,5 milioane angajați, dintre care 75% activează în comune sau în organisme care le sunt atașate.

Descentralizarea din 1982 a înlocuit sistemul de supraveghere de stat asupra actelor autorităților locale prin controlul de legalitate posterior de către judecătorul administrativ (Curtea Administrativă și Curtea Administrativă de Apel, Consiliul de Stat fiind judecătorul suprem). Judecătorul administrativ poate fi sesizat de către oricine cu interes să conteste un act, dar este, în special, sesizat de prefect, care are ca sarcină asigurarea respectării legilor. Circa opt mili-

oane de acte administrative sunt controlate anual, rezultând 174 000 de observații ale prefectilor și 1700 de recursuri.

În cazul actelor bugetare, legea a stabilit un control specific din partea Curții de Conturi regionale care să asigure conformitatea cu normele stabilite prin lege (vot în echilibru, respect pentru data aprobării bugetelor, verificarea cheltuielilor obligatorii). Dacă constată nereguli, Curtea de Conturi împuternicește prefectul să opereze schimbări în buget sau să înscrie automat cheltuielile obligatorii. 129 000 de bugete sunt examinate anual, rezultând 569 de recursuri. Curțile de Conturi regionale exercită, de asemenea, un control al managementului serviciilor publice locale.

„Blocurile de competență” nu au împiedicat o anumită dispersiune a intervențiilor locale într-un număr tot mai mare de domenii. Pentru a facilita coordonarea politicilor publice, statul, începând cu anul 1983, a încheiat cu regiunile contracte ale planului stat – regiune pentru alocarea unei părți semnificative a creditelor pentru operațiunile de interes comun, la care sunt adesea asociate alte comunități, inclusiv departamentele. Principalele domenii vizate sunt infrastructura rutieră și feroviară, clădirile universitare, amenajarea în mediul rural, ajutor pentru întreprinderi, facilități culturale și medico-sociale.

Încheiate pe o perioadă de 5-7 ani, aceste contracte au fost dotate de stat cu credite de până la 20 miliarde de euro și un volum echivalent din partea autorităților locale. Partenerii contractului decid de comun acord cu privire la selectarea operațiunilor pentru finanțare. Această procedură, recunoscută inițial ca foarte eficientă, astăzi este criticată din cauza dificultății de a respecta previziunile financiare inițiale, complexitatea mecanismelor decizionale și multiplicarea cofinanțării (aproape sistematică pentru toate proiectele).

Programele regionale finanțate prin fondurile europene (FEDER, FSE și FEO-

GA) reprezintă, de asemenea, o cantitate considerabilă de credite puse la dispoziția dezvoltării locale de către Uniunea Europeană. Cu 16 miliarde de euro în subvenții pentru perioada 2000-2006 pentru Franța, aceste programe sunt adesea implicate în cofinanțarea proiectelor sprijinite prin planuri de contract (în afară de proiectele de infrastructură de bază, care nu sunt eligibile, cu excepția departamentelor de peste mări). Aceste programe sunt gestionate la nivel regional în cadrul unui parteneriat la care participă reprezentanți ai statului, autoritățile locale și actorii economici și sociali. Statul își asumă răspunderea finală pentru gestionarea dispozitivului cu privire la Comisia Europeană.

Dezbaterile cu privire la descentralizare nu au încetat în ultimii douăzeci de ani și au dus la schimbări în dispozițiile legale. Inițiative importante au fost lansate pentru a iniția un „al doilea val” al descentralizării: în primul rând, în anul 2000, cele 154 de propuneri ale Comisiei prezidate de Pierre Mauroy, fost prim-ministru, apoi după alegerile prezidențiale și parlamentare din 2002, cu guvernul lui Jean-Pierre Raffarin.

Acest nou impuls are ca scop de a trage învățăminte din cei 20 de ani de descentralizare, clarificând exercitarea responsabilităților de către diferiți actori și adaptând procedurile și structurile administrării teritoriale.

Noua fază a descentralizării inițiată în 2002-2003 a avut ca scop, în primul rând, să învețe din lecțiile transferului de competențe realizat începând cu anii 80 ai secolului al XX-lea, prin simplificarea repartizării atribuțiilor între diferiți actori locali și autoritățile centrale. Acest obiectiv este urmărit prin noile transferuri de competențe. Orientarea reformei este de a consolida polurile misiunii care s-au stabilit în conformitate cu textele și politicile publice definite la nivel local. Regiunea a recunoscut funcția de „a pune în coerență” politicile locale aplicate în relație cu autoritățile centrale; alte niveluri teritoriale sunt chemate să satisfacă

nevoile de „proximitate”. Pentru regiuni, acest obiectiv de clarificare și completare se regăsește în noile atribuții în materie de formare profesională sau a ajutorului individual pentru întreprinderi, domenii în care ele au intervenit deja în mod semnificativ, deoarece alte comunități nu puteau prelua inițiativa ajutorului direct întreprinderilor decât în cadrul stabilit de regiune. Regiunile preiau, de asemenea, managementul personalului tehnic, asigurând funcționarea liceelor.

Descentralizarea celei mai mari părți a drumurilor naționale (aproximativ 20.000 km din 33.000 km în total), initial preconizată în beneficiul regiunii, a avantajat din anul 2006 și departamentele, care gestiau deja 300.000 km de drumuri județene și dispuneau de serviciile tehnice necesare. Această soluție evită crearea unui nou nivel de competență tehnică în materie de drumuri, regiunea fiind implicată în planificarea lucrărilor pentru a asigura coerența intervențiilor pe rețelele locale, prin elaborarea unui model regional de infrastructură și transporturi. Statul păstrează responsabilitatea privind rețeaua de interes național (circa 18.000 km, din care 8.000 km de autostrăzi concesionate).

În mod similar, descentralizarea a atribuit departamentelor noi prerogative în domeniul social. Departamentul a primit misiuni noi în domeniul turismului și personalului de întreținere a colegiilor.

Experiența blocurilor de competență, definite în 1982, și-a demonstrat limitele din cauza dorinței autorităților de a interveni în domeniile care depășeau atribuțiile ce le-au revenit inițial: lipsa de tutelă a unei comunități asupra alteia și utilizarea pe scară largă a contractelor între stat și colectivitățile locale a făcut mai dificilă identificarea responsabilităților locale.

Pentru a îndeplini obiectivul de clarificare urmărit de guvern, revizuirea constituțională din martie 2003 a prevăzut că „în cazul în care exercitarea unei competențe necesi-

tă concursul mai multor comunități teritoriale, legea poate conferi uneia dintre ele puterea de a stabili modalitățile de acțiune comună”. În acest fel s-a urmărit evitarea multiplicării, în unele domenii, a concurenței instituționale între comunitățile care doresc să intervină în același timp și fără coordonare, respectând în același timp principiul nontutelei unei comunități asupra alteia. În practică, liderul comunității-lider va defini orientările generale care trebuie respectate de către alte părți interesate, printr-un plan, de exemplu, pentru echipamente sau de norme generale de eligibilitate pentru subvenții în anumite proiecte. Două domenii de competențe oferă exemple în acest sens: rolul regiunii în ceea ce privește ajutorul pentru întreprinderi; misiunea departamentului în cadrul acțiunii sociale și medico-sociale.

Descentralizarea a dat naștere colectivităților teritoriale cu organizări originale în care repartitia de putere, distribuția competențelor, modurile de coordonare se alătură într-o formă de coordonare nouă. Puține lucrări au fost realizate asupra specificității majore a funcționării organizației locale „una politică compusă din aleși, alta administrativă, compusă din funcționari teritoriali, care au fiecare legitimitatea și universul lor propriu – democratic pentru unii, tehnocratic pentru alții”. Plecând de la cazul cel mai specific al regiunii, putem demonstra că una dintre cheile de înțelegere a instituției rezidă în interfața dintre aceste două grupuri de actori și că modul de repartizare a puterii, a funcțiilor și a responsabilităților, ca și coordonarea între cele două universuri, depind, cu siguranță, de rolul pe care legea a dorit să o dea unora și altora, dar, de asemenea, și de natura competențelor exercitate. Putem spune că există o slăbiciune instituțională a executivelor regionale din cauza ambiguităților rolului de administrație teritorială.

Dorința de a oferi autorităților locale mai multă autonomie în definirea și punerea în aplicare a politicilor locale este afirmată și în materie de finanțe locale. Problema este de a

crește responsabilitatea financiară și, prin urmare, cea politică, a comunităților în exercitarea responsabilităților, inclusiv oferindu-le mai multe resurse fiscale, pornind de la care vor putea să varieze taxele și impozitele în conformitate cu obiectivele urmărite. Spre deosebire de alocațiile de stat care sunt calculate pornind de la efortul consimțit de stat în momentul transferului competenței în cauză, transferul resurselor fiscale permite să nu se depindă de normele de indexare stabilite de stat, dar și pentru a face posibile alegeri reale de către întrunirile și executiv-urile locale, responsabile în fața alegătorilor lor. Ca parte a revizuirii constituționale din 2003, principiul adoptat este de a garanta autorităților locale libera gestiune a resurselor de care dispun și a consolida independența lor economică.

Aceste redistribuiri de competențe vizează nu numai reorientarea autorităților centrale spre responsabilitățile lor esențiale. Ele au ca scop și restaurarea unei relații strânse dintre cetățeni/alegători și instituțiile locale, reabilitarea politicii și consolidarea unui nou model de democrație reprezentativă și participativă. Totodată, organizarea teritorială a serviciilor publice trebuie să se adapteze la această nouă configurație.

Legea din 6 februarie 1992 privind administrarea teritorială a Republicii Franceze a consolidat informarea și participarea locuitorilor la viața comunității prin diferite măsuri: punerea la dispoziția publicului, la sediul primăriei, a documentelor bugetare; elaborarea documentelor de informare cu privire la situația financiară a comunității și a angajamentelor sale față de organisme externe; oportunități pentru consultarea directă a cetățenilor cu privire la chestiunile care țin de competența comunei; participarea persoanelor din exterior la comisiile de lucru create de consiliile municipale; facilitarea organizării ședințelor speciale ale adunărilor locale etc. Cerința tot mai mare de consultare și reflecție pe scară largă înainte de a adopta orice decizie care ar putea

avea un impact semnificativ este o tendință care se afirmă din plin. Legea din 6 februarie 1992 a prevăzut pentru consiliile municipale posibilitatea de a organiza referendumuri consultative.

Revizuirea constituțională din martie 2003 a introdus trei dispoziții de mare importanță:

- recunoașterea dreptului de petiționare, care va permite alegătorilor din fiecare colectivitate locală să înscrie pe ordinea de zi a adunării deliberative a comunității orice chestiune care ține de competența sa;

- posibilitatea, pentru organele unei comunități, de a supune unui referendum proiectele sau actele în limitele competenței lor;

- posibilitatea de a consulta electoratul cu privire la crearea sau schimbările în organizarea unei comunități cu statut special.

Punerea în aplicare a descentralizării trebuie să conducă la o redimensionare în profunzime a organizării și funcționării serviciilor teritoriale ale statului care reprezintă 95% din numărul funcționarilor publici. Acestea au resimțit doar partial consecințele transferului de competențe produs din 1982, sporind, astfel, riscul unei slabe coordonări și nepermițând guvernului să se concentreze asupra sarcinilor sale de bază.

Noile transferuri de competențe care au vizat serviciile responsabile pentru infrastructura rutieră, dezvoltarea economică și întreținerea școlilor și colegiilor au fost însoțite de un transfer complet al personalului în cauză și nu, pur și simplu, de o re-locare. Dimensiunea redusă care a rezultat pentru anumite servicii, dar și dorința declarată de a relansa mișcarea de reformă care vizează concentrarea capacității de expertiză și simplificarea structurilor, a condus la regroupări funcționale în sânul „polurilor regionale” plasate sub autoritatea prefectului regional. Această redimensionare, care a durat mai mulți ani, începând din anul 2004, avea ca scop să ajute la identificarea funcțiilor pentru care statul trebuie să-și asume răspunderea directă (securitatea și

ordinea publică, prevenirea riscurilor, amenajarea teritoriului, ocuparea forței de muncă și coeziunea socială, educație etc.) Ea va fi însoțită de o mai largă autonomie de gestionare pentru responsabilii de servicii în cadrul programelor bugetare ale statului.

Echilibrul astfel găsit trebuie să îndeplinească totuși în mod regulat așteptările exprimate de cetățeni în favoarea unei prezențe a statului care nu se limitează la funcțiile suverane, dar, de asemenea, se axează pe prevenirea și soluționarea crizelor economice grave, asistenței pentru comunele mici și teritoriile defavorizate și, mai larg, pe misiunile de coeziune socială și teritorială.

În cele din urmă, aceste modificări nu au rămas fără efecte asupra structurilor administrației centrale, a căror inacțiune a fost adesea criticată ca fiind o frână a oricărei dorințe pentru reformă: transferul de competențe trebuie să ducă la eliminarea unor structuri devenite inutile în misiunea lor sau necorespunzătoare în organizarea lor.

În cazul în care lasă deoparte problema numărului și articulării diferitelor niveluri de guvernare, inclusiv dezbateră departament/regiune, reforma de descentraliza-

re inițiată în 2002 în Franța accentuează o evoluție care a început acum douăzeci de ani. Un model de stat unitar descentralizat apare astăzi: abandonând „coadministrația teritoriului” de către autoritățile de stat și colectivitățile locale, schițată în anii '90 ai secolului al XX-lea, el favorizează o diferențiere mai clară a competențelor diferiților actori instituționali și creșterea autonomiei comunității, bazate în special, pe o mai mare responsabilitate financiară. În plan politic, afirmarea caracterului descentralizat al organizării Republicii marchează dorința de a o rupe cu tendința istorică, în mod tradițional, suspicioasă față de afirmarea autorităților locale.

Experiența reformelor anterioare, debaterile recente cu privire la impactul fiscal al reformei sau locul statului în noua organizare a autorităților locale arată că descentralizarea este „o artă a executării”, care trebuie să demonstreze în practica noilor instrumente juridice și în exercitarea competențelor locale, că a fost posibilă realizarea unui echilibru stabil între o tradiție instituțională încă vie, o așteptare socială care de multe ori se referă la stat și nevoile unei democrații moderne.

BIBLIOGRAFIE

1. Auber, Emmanuel. «La fonction publique territoriale confrontée aux décentralisations». *Revue Lamy des Collectivités Territoriales*, 1er juillet 2012, n° 81, p. 72-76.
2. Auber Emmanuel; Cervelle, Delphine. «Les collectivités territoriales: une approche juridique et pratique de la décentralisation». Paris, SEDES, 2012, 286 p.
3. Boeuf Jean-Luc. «Le quarteron de la décentralisation: contribuable, usager, électeur, citoyen. Paris, Éd. du Secteur public, 2012, 133 p.
4. Boeuf Jean-Luc; Magnan, Manuela. *Les collectivités territoriales et la décentralisation*. Paris, la Documentation française, 2009, 174 p.
5. Cabanis Andre. *Procesul de descentralizare în Franța: modernizarea împărțirii administrativ-teritoriale și autonomia colectivităților locale*, <http://ramp.ase.ro/_data/files/articole/5_08.pdf>.
6. Conan Matthieu. «L'autonomie financière des collectivités territoriales». *Actualité Juridique Droit Administratif (AJDA)*, 16 avril 2012, n° 14, p. 759-763.
7. Dreyfus Bernard. «La fonction publique territoriale, une majorité perfectible!» *Actualité Juridique Droit Administratif (AJDA)*, 24 septembre 2012, n° 31, p. 1712-1716.
8. Fleury Benoît. «Relations Etat-collectivités territoriales: un contrôle rénové pour pren-

dre acte de la décentralisation». La Semaine Juridique Administrations et Collectivités territoriales, 13 février 2012, n° 6, p. 4-5.

9. France. Délégation à l'aménagement du territoire et à l'action régionale Les grands textes de l'aménagement du territoire et de la décentralisation.

10. Christel Alvergne, Pierre Musso. Paris, la Documentation française, 2003, 399 p.

11. Fouilland Brigitte. «De l'aménagement au gouvernement des territoires: où est l'Etat? Dossier Etat et territoires». Projet, Paris, mai 2009, n° 310, p. 13-24.

12. Janicot Laetitia. «La tutelle de l'État sur les collectivités territoriales». Actualité Juridique Droit Administratif (AJDA), 16 avril 2012, n° 14, p. 753-758.

13. La décentralisation (1789 - 2010), <<http://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/histoire>>.

14. Pontier Jean-Marie. «Les transmutations du contrôle sur les collectivités territoriales». La Semaine Juridique Administrations et Collectivités territoriales, 5 novembre 2012, n° 44, article 2348.

15. Rouzeau Michel. «Le coût de la décentralisation». La Semaine Juridique Administrations et Collectivités territoriales, 5 novembre 2012, n° 44, article 2353.

Prezentat: 2 noiembrie 2015.

E-mail: angela.popovici2000@gmail.com